

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Achates Tiberianus, Sive Gemma Cæsarea, Antiquitate,
Argumento, Arte, Historiâ, prorsùs incomparabilis, Et cui
parem in Orbe Terrarum, non est reperire, D. Augusti
Apotheosin, Imp. Cæs. Tiberii, ...**

Le Roy, Jacques

Amstelædami, 1683

Dissertatio De Gemma Augustæa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38368

Inter Libyn & Thufneldam apparet matrona barbara, cum puella, quæ & ipsa barbarum in morem culta est. Arpi Principis Cattorum conjugem filiamque esse reor. De quibus Tacitus lib. 2. Annalium: *Neque Silio ob subitos imbres aliud actum, quam ut modicam prædam, & Arpi Principis Cattorum conjugem filiamque raperet.*

Atque hæc mea de pretiosissimo hoc monumento sententia: quæ si fortè, ut vereor, nequaquam omnibus probatur, non repugno.

Καὶ πρὸς μὴ τὰς ἀρκεί, λογὸς ὡς ὁ παλαιὸς
Σοὶ μὴ τὰυτὰ δοκῶντ' ἐσίν, ἐμοὶ δὲ τὰδε.

DISSERTATIO

DE

GEMMA AUGUSTÆA.

LAUDAT Suetonius moderationem Cæsaris Augusti, quod *Templa, quamvis sciret etiam Proconsulibus decerni solere, in nulla tamen Provincia, nisi communi suo Romæque nomine suscepit.* Hinc in marmoribus antiquis sæpè legimus:

ROMÆ. ET. AVGVSTO
CÆSARI. DIVI. F.

&, SACERDOS. PERP. ROM. ET AVG.
in aliis: FLAM. ROM. ET AVG.

Athenis quoque, antequam à Mahomete Turcarum Principe everterentur, vestibulo Templi in arce inscriptum fuisse aiunt:

Ο ΔΗΜΟΣ. ΘΕΑΙ. ΡΩΜΗΙ. ΚΑΙ
ΣΕΒΑΣΤΩ. ΚΑΙΣΑΡΙ.

Pari adulatione Herodes magnus, postquam urbem, Stratonis turrim ante nominatam, reparavit, & Cæsaream appellavit, templum ibi Augusto sacrum exstruxit, binaque in illo simulacra posuit, τὸ μὴ Ρώμης, τὸ δὲ Καίσαρος. ut Josephus tradit lib. 15. cap. 13. antiquitat. & uberius lib. 1. cap. 16. excidii. Καὶ τῆ σόμαλ⊕ ἀντικρυς ναὸς Καίσαρος ἐπὶ γηλόφῃ κἀλλῆ ἔ μεγάθη
H διά-

διάφορον, ἐν δὲ αὐτῷ Κολοσσὸς Καίσαρος ἐκ λυποδίων τῆς Ολυμ-
πίας Διὸς, ὃ ἔπερσεύετο Ρώμης δὲ ἴσθ' Ἡγετῆκατ' Ἀργῶ.
quæ malè verba à veteri Interprete : *Contra ostium verò portus in
colle, Caesaris templum, magnitudine simul & pulchritudine conspiciunt,
in eoque Caesaris colossus, non minor quam Jovis apud Olympiam, cujus
ad exemplar factus est, Romano autem par, & Junoni, quæ Argis
est.* Nec melius Josephi mentem percepit Auctor librorum de ex-
cidio urbis Hierosolymitanæ, qui sub Hegesippi persona circum-
fertur lib. 1. c. 35. *Et templi medio colossus constituit, Augusti nomine,
velut simulacrum ipsius, quod non minoris magnitudinis foret simulacro
Olympi Jovis, aut Junonis Argivæ.* Sed utraq; hæc interpretatio
longissimè à Josepho abit : dicit enim ille, Colossus quidem
Cæsaris Olympico Jove non minorem, atque ad eandem for-
mam effectum fuisse ; statuam verò urbis Romæ, æqualem mag-
nitudine simulacro Junonis Argivæ. Porro ut colossus Cæsarien-
sis Jovis, Olympici specie formatus erat ; ita in hac Gemma Au-
gustus σωθρηῶν Romæ Jovi assimilatus est. Nam & Pædo Al-
binovanus ei viventi Jovis nomen tribuit in Elegia ad Liviam :

*Nata quod es altè, quod sætibus aucta duobus,
Quodque etiam magno consociata Jovi.*

Habitus, quo Jupiter pingi solebat, describit Porphyrius apud
Eusebium lib. 3. cap. 9. Præparationis Evangelicæ : Ἀνθρηπό-
μορφον δὲ τῆς Διὸς τὸ δέικλον πεποιήσασιν, ὅτι νῆς ἡλικαθ' ὕν
ἐδημύργη, ἔ λόγους ἀπερμαπκοῖς ἀπετέλε τὰ πάντα. καθ' ἣ
δὲ, τὸ ἐδραῖον τ' διωάμεως αἰνιτόμυρον. γυμνά δὲ ἔχθη τὰ ἄνω,
ὅτι φανερός ἐν τοῖς νοεργῖς ἔ τῖς ἐρανοῖς τῆς κόσμου μέρεσιν ἐσί
σκέπε) δὲ αὐτὰ τὰ πρόσθια, ὅτι ἀφανὴς τοῖς κατω κεκρυμμένους
ἔχθη δὲ τῆ μὲν λαῖα τὸ σκήπτρον, καθ' ὅ μάλισα τῆ τῆ σώματ' με-
ρῶν τὸ ἡγεμονικώτατον τε ἔ νοερώτατον ὑποικρεῖ σπλάγγνον ἢ καρ-
διά. Βασιλεὺς γὰρ τῆς κόσμου ὁ δημύργος νῆς. προτείνει δὲ τῆ δεξιᾶ,
ἢ ἀετὸν ὅτι κρατεῖ τῶν ἀερόπτερον θεῶν, ὡς τῆ μετ' ἀρσίων ὠρνέων ὁ
ἀετός. ἢ νίκην ὅτι νενίκηκεν αὐτὸς πάντα. Codinus in Constantino-
poli : Ἀδαλμα πλάττει τῆς Διὸς καθήμυρον ἔχον τὰ μὲν ἄνω
γυμνά, τὰ δὲ κατω σκεπασμένα. περιεῖ δὲ τῆ μὲν ὀγνώμω
χρῆσθαι σκήπτρον, τῆ δὲ δεξιᾶ ἀετὸν προτείνη. Adde his, si lubet,
Suidam in voce Ζεὺς. Exstant passim Græca & Romana numif-
mata, in quibus Jupiter hac specie expressus cernitur, seminu-
dus, & inferiores tantum corporis partes peplo tectus, fellæ in-
fidens, & sinistra sceptrum tenens, dextra Aquilam aut victoriam
pro-

protendens. Imò in Tarraconensium nummis inscriptis, DEO Apud Antonium Augustinum dialogo 7. AUGUSTO, ipse Augustus ita effictus est cum hasta & victoria, planè ut in hac Gemma; præterquam quod non victoriam hic vel Aquilam (quæ tamen fellæ apposita est) sed lituum dextra portat, ob auguratum nempe, quo omnes Romanorum Reges & Imperatores insigniti fuerunt. Romulum quidem Plutarchus affirmat Augurem fuisse, & gestasse ἐπι μαντικῇ τὸ καλέμαρον λίτρου. Virgilius de Pico Latii Rege:

*Ipse Quirinali lituo, parvaque sedebat
Succinctus trabeâ.*

Numa Pompilius, Ancus Marcius, Julius Cæsar, Augustus, aliique Cæsares, in nummis antiquis sapissimè occurrunt cum lituis.

Roma Dea, Augusto assidens, Liviam vultu referre videtur: galeam, hastam, clypeum & parazonium habet, prout à Claudio & Sidonio Roma ipsa describitur, & in præcis monumentis, quæ in Urbe, in hortis Cæsii, & ædibus Justinianæis supersunt, etiam nunc spectatur.

Romæ & Augusto superpositus est in orbiculo Capricornus:

— *In Augusti felix qui fulserit ortum.*

Manil. l. 1.

Suetonius c. 94. *Tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, ut thema suum vulgaverit, nummumque argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit.* In Genethliaco enim themate Augusti, fors Fortunæ (quæ ab antiquis Astrologis censebatur ὡπερ σελευιακὸς ὠροσκοπὸς, velut *lunaris Horoscopus*, à quo thema Athlorum deducebant) Capricornum obtinuit, ut optimè pervidit Ptolemæus sæculi nostri Gotifredus Vendelinus qui in Commentariis *De die natali Augusti*, quem nobis propediem promittit, nodum hunc de Horoscopo Augustæo, magnorum hæctenus virorum ingenii inexplicabilem, feliciter dissolvit. Atque illius sanè sententiam egregiè firmant nummi Augustæi nota hujus sideris percussi, in quibus Capricornus plerumque gubernaculum navis, orbem & cornucopiæ præfert, ipsa nempe Fortunæ insignia; de qua Lactantius lib. 3. c. 29. *Institutionum Divinarum: Nam simulacrum ejus cum copiæ cornu & gubernaculo fingunt, tamquam hæc opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat.* Imò etiam fortassis eandem ob causam, Capricornus hic orbiculo inclusus est: sortem enim Fortunæ circulo decussato designant Astrologi; quia, ut Scaliger existimat, sortes omnes lignæ vel eburnæ ita scalperentur. Genitus autem Augustus (ut hoc obiter hic addam)

non mense Julio Juliano, in quem convenisse tunc Septembrem antiquum credunt Scaliger, Calvisius, Keplerus, & alii; sed ix. Kal. Octobris ad Kalendarium Julianum reducti, paulò ante solis exortum, M. Tullio Cicerone, & C. Antonio coss. dies verò vigesima tertia Septembris Juliani, seu ix. Kal. Octobris incidit anno illo in xv. aut xiv. Kal. Novembris antiqui; quadiè Cicerone è somno excitatus à M. Crasso, M. Marcello, & Scipione Metello, ac de conjuratione edoctus ex litteris ad Crassum aliosque scriptis, prima luce convocavit Senatum, Octaviusque pater Augusti, ob uxoris puerperium, serius in Curiam venit.

Sed hæc in antecessum dicta sunt; aliàs enim latius de hac re agemus Deo volente, annosque Romanos veteres à Consulatu Ciceronis & Antonii usque ad reformationem Julianam, cum annis Julianis, quos fingimus semper fuisse, comparabimus.

A tergo Augusti conspicitur matrona turrato diademate, & velo tecta, quæ senem, nudum & vultu crinibusque horridum complectitur. Hunc Neptunum, illam Cybelen esse existimo, à quibus Augustus laureo sermo coronatur, ob victorias terra marisque partas.

Adjacet his Agrippina Germanici, quæ dextro cubito folio Augusto innixa, securitatem populi Romani, hoc gestu ferè semper in nummis expressam, representat, & simul hilaritatem generis humani ob felix Augusti Imperium: qua de causa cingitur corona hederacea.

*Læta quod pubes hedera virenti
Gandeat.*

Cornucopiæ quoque tenet, & puerulis nudis stipatur, ut Hilaritas in nummis Hadriani. Præterea ornata est circulo *πεπιτραχηλίω*, à quo aurea bulla dependet. Hoc genus ornamenti muliebris, Græci *μηνίσκος*, Latini *lunulas* appellabant. Ut enim Plutarchus ait in quæstionibus Romanis, ubi de bullis puerorum agit: *Τὸ φαινόμενον σκῆμα τ' σελήνης, ὅταν ἦ διχόμενον, ἔσφαιροειδές ἀλλὰ φακοειδές ἐστὶ ἢ δισκοειδές.* De his lunulis Hieronymus ad caput tertium Isaia: *Habent mulieres in lunula similitudinem bullulas dependentes.* Et Basilii: *Μήνισκος τόνου κόσμου ἐστὶ χρυσεὺς ἀπειτραχήλιος κυκλοτερῶς ἀπειργασμένον.* Suidas *μηνίσκος* interpretatur *πέταλα ἀπειτραχήλια*. Exstat apud me Cleopatraz imago in gemma, simili omnino bulla insignis, cum M. Antonii imagine in pectore. Livillam quoque Drusi, nec non Messallinam, eodem modo adornatas præferunt gemmæ veteres, quas

quas Dux Bucquingamius olim à parente meo comparavit. Sed de his aliisque ornamentis muliebribus latius alibi agam Deo volente.

Ab altera fellæ Augustæ parte stat Germanicus Cæsar, Agrippinæ maritus, paludatus, accinctusque, & læva manu capulum parazonii continens, nisi fortè bulla triumphalis sit; nam in cætyo quidem liquido discerni non potest. Bullam autem inter insignia triumphantium enumerat Macrobius; & Germanicum triumphalibus ornamentis exornatum fuisse Dio testatur, ob strenue navatam in bello Illyrico operam.

Hoc bellum, quod gravissimum omnium externorum bellorum post Punica, ut Suetonius ait, per 55. legiones, paremque auxiliorum copiam triennio gessit Tiberius; exarsit ætate anni ab urbe condita Varroniani 759. sive Periodi Julianæ 4719. M. Æmilio C. Arruntio COS S. & profligatum ac demum confectum fuit anno V. C. 762. Periodi Julianæ 4722. P. Sulpitio Camerino, C. Poppæo Sabino COS S. Quo quidem tempore ob domitos Dalmatas & Pannonas, triumphus Tiberio decretus: Germanico autem, legatisque aliis triumphalia ornamenta concessa fuerunt. Sed nuntiata interim clade Variana, Tiberius triumphum distulit: nihilominus urbem prætextatus & laurea coronatus intravit, atque statim ab Augusto in Germaniam missus fuit; ubi terrore Arminio restituit rem, ut narrant Suetonius in Tiberio, Dio, Velleius, & alii.

Ad istam de Dalmatis Pannoniisque victoriam, dilatamque à Tiberio triumphum, pertinere videtur hæc Gemma, quæ Tiberium laureatum, & picta aut pretexta toga amictum exhibet è curru triumphali, cujus habenas Victoria moderatur, descendentem, ut nempè reparet fractas in Germania res, & Quintilium Varum cæsarque legiones ulciscatur.

In segmento inferiori, Romani milites trophæum statuunt de Dalmatis ac Pannoniis. Clypeus trophæo aptatus, insigne ^{Segmenti inferioris descriptio.} Scorpii præfert, quod bellicosis illis Gentibus non malè convenit. Manilius.

*Scorpius armata violenta cuspide cauda
In bellum ardentem animos & Martia castra
Efficit, & multo gaudentem sanguine civem;
Nec præda quam cede magis: quumq; ipsa sub armis
Pax agitur, capiunt saltus, silvasq; pererrant.*

Captivi braccis, torquibus, cæteroque cultu Gallico adornati,
H 3 Dal-

Dalmatæ & Pannonæ sunt, quos Gallica etiam armatura usos Strabo tradit lib. 7. Ο' δ' ὀπλισμὸς Κελτικὸς. Omnes ferè earum nationum in hoc bello Duces Tiberius in triumpho traduxit, quem demum egit anno V. C. 765. Ovidius :

*Totque tulisse Duces captivis addita collis
Vincula, pene hostes quot satis esse fuit.*

Velleius lib. 2. Quippè omnes eminentissimos hostium Duces occisos fama narravit, sed victos triumphus ostendit. Præcipui inter eos fuisse Bato Dysidiates, & Pinnes. Velleius: Feroce illam tot milium juventutem, paulò ante servitutem minatam Italia, conferentem arma quibus usa erat apud flumen nomine Batinum, prosternentemque se universam genibus Imperatoris, Batonemque & Pinnetem excellentissimos Duces, captum alterum, alterum à se deditum, justis voluminibus ordine narrabimus, ut spero. Et Pinnes quidem Batonis Breuci prodicione in Romanorum potestatem venit, ut Dio auctor est l. 55. Ο' Βάτων ὁ Βρεῦκος, ὁ τόντε Πίννην ἀεθδὲς. Ideo Barbarum, qui trophæo adsidet torvo vultu, victisquæ post tergum manibus, Pinnetem esse suspicor. Alter, qui in genua procumbens supplicis modo manus tendit, quin Bato Dysidiates sit, non dubito. Ille enim post expugnatum à Tiberio Anderium, pacem petiit, & misso prius filio Scæva, incolumitatem pactus, se suosque Romanis tradidit; adductusque ad Tiberium pro tribunali sedentem, nihil quidem pro se deprecatus est, caput etiam tamquam abscindendum protendens; multa vero pro suis verba fecit, uti fusè narrat Dio. Tiberius enim post traductionem triumphalem, vita, veniaque, ac ingentibus etiam præmiis donavit. Ovidius :

*Totque tulisse Duces captivis addita collis
Vincula, pene hostes quot satis esse fuit.
Maxima pars horum vitam veniamque tulere,
In quibus & belli summa caputque Bato.*

Suetonius in Tiberio cap. 20. Batonem Pamonium Ducem ingentibus donatum præmiis Ravennam transtulit, gratiam referens, quod se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum passus esset evadere.